

1. Historie areálu a jeho dosavadní využití

Areál, dnes známý pod názvem Sola gratia, navrhl v letech 1938–1939 významný meziválečný architekt Karel Kotas, žák Leopolda Bauera a Jana Kotěry, který úspěšně působil v Brně, v Moravské Ostravě a později v Praze. Soubor budov umístěných ve čtyřhektarové oboře na úpatí Hostýna byl koncipován jako reprezentativní rodinné sídlo pro Karla Baziku, spoluvlastníka a ředitele továrny na výrobu impregnovaných prachů a sloupů Impregna, a. s. Jádrem areálu se stala přebudovaná dvoupatrová vila lidoveckého politika a podnikatele Václava Zbořila, starosty Bystřice pod Hostýnem, jehož dcera Anna se za továrníka Karla Baziku provdala. Na vršek nad vilou umístil architekt Kotas přízemní letní domek – bungalov. Součástí komplexu se stala i dřevěná kuželna, zastřešená studna a dvě další obytné budovy pro personál.

Vila i bungalov, které Kotas navrhl, odpovídají značným finančním možnostem stavebníků, jsou dostatečně reprezentativní, ale hmotově i materiálovou skladbou respektují prostředí, do něhož jsou zasazeny, i tradiční stavitelství v Hostýnských horách. Obvodový plášť vily je částečně obložen kulatinou, těleso komína je vyzděno z lomového kamene, balkon lemuje dřevěné zábradlí. Bungalov vystavěný na zalomeném půdoryse je přikryt pultovou střechou s velkým přesahem. Dispozičně je to velký obytný prostor s krbem, posezením a barovým pultem. Prosklenou, do harmoniky skládanou stěnou je otevřený do lesní krajiny. Použité materiály jsou ryze přírodní: došky na střeše podepírané dřevěnými sloupy, cihelná dlažba a komínové těleso krbu z lomového kamene. Původní dřevěný nábytek nese stopy lidového řemesla.

Okolí budov tvoří park – arboretum v anglickém stylu navržené bystřickým zahradnickým rodem Horáků. Kromě běžných rostlin je v něm dodnes několik vzácných exemplářů liliovníku tulipánokvětého (*Liliodendron tulipifera*), větší množství starých vzrostlých dubů a solitérní skupina buků červených.

Po únoru 1948 komunistický režim areál vyvlastnil a do někdejší Bazikovy vily umístil ubytovnu žáků Střední nábytkářské školy. V souvislosti s tím byly provedeny stavební úpravy, které negativně zasáhly do architektonického řešení. Původní dispozice vily přesto zůstala čitelná a dochovala se i řada původních detailů. Zůstalo zachováno dřevěné schodiště z přízemí do haly s krbem a barem v prvním poschodí, s nímž na jedné straně sousedí původní jídelna a na druhé knihovna s východem do zimní zahrady. V těchto místnostech je dosud původní dřevěné obložení. V jednom z pokojů v prvním patře je původní zdobná parketová podlaha.

Po změně politických poměrů v roce 1989 byl areál se všemi objekty navrácen potomkům továrníka Karla Baziky. O jejich záměru areál prodat se dověděli tehdejší představitelé Jeronýmovy jednoty. Od zahraničních dárců se jim podařilo získat finanční prostředky na koupi a rekonstrukci areálu, v němž zamýšleli zřídit obdobné zařízení hotelového typu, jaká tehdy vlastnily některé západoevropské protestantské církve. Ihned po koupi zahájili rekonstrukci vily. Poničená kuželna byla přebudována na ubytovací pavilon pro tábory či kursy dětí a mládeže. Stavebně technický stav dvou budov pro personál, které po vyvlastnění sloužily jako nájemní byty, byl tak špatný, že musely být zbourány a na původním půdorysu byly postaveny nové objekty. Z dřevěných trámů získaných demolicí budovy u vstupu do areálu, byla vybudována kaple, v níž jsou dvě shromažďovací prostory pro 60 a 30 osob. Středisko bylo nazváno Sola gratia v naději, že bude důstojným protějškem střediska Sola fide, které Českobratrská církev vlastní a provozuje v Janských Lázních.

Po čase se ukázalo, že Jeronýmova jednota vzhledem ke svému postavení vymezenému Církevním zřízením a řády nemůže takové zařízení vlastnit ani provozovat. Uvažovalo se o tom, že by bystřické středisko mohlo sloužit třem moravským seniorátům, které by ho společně spravovaly. Pro nezáměr dalších dvou seniorátů nebyl však tento záměr uskutečněn a středisko se stalo vlastnictvím Východomoravského seniorátu ČCE, na jehož území leží.

O středisko Sola gratia se od kolaudace až do roku 2011 staral seniorátní výbor Východomoravského seniorátu prostřednictvím správní rady, kterou k tomu účelu zřídil. Středisko bylo součástí seniorátu, avšak hospodařilo a účtovalo samostatně. Hosty střediska byly skupiny ze sborů ČCE i z jiných církví a společenství, klienti některých středisek Diakonie i různé zájmové skupiny a jednotlivci.